

UPATI SE ZAVEDATI

Sodelavci Slovenskega etnografskega muzeja so lani sklenili pionirsko delo. Po več kot desetletnih pripravah so postavili moderno stalno muzejsko razstavo, za katero so si prizadevali vse od ustanovitve muzeja leta 1923. To je bilo mogoče šele v zadnjih nekaj letih, ko imajo prvič v samostojni zgodovini muzeja (prej del Deželnega oziroma Narodnega muzeja) na voljo lastno razstavno zgradbo. Najprej so leta 2006 odprli prvi del stalne razstave (celotno 3. nadstropje razstavne stavbe) – samostojno postavitvev z naslovom *Med naravo in kulturo*. Od lani pa je na ogled še njen pendant, ravno tako samostojna postavitvev z naslovom *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta* (celotno 2. nadstropje razstavne stavbe).

Izredno premišljeno zastavljeni dualni koncept stalne razstave povezuje klasični pristop predstavljanja avtentičnih predmetov s sodobnim nagovorom obiskovalcem. Na razstavi *Med naravo in kulturo* je znotraj tematskih sklopov, povezanih z bivanjem in delom naših prednikov, na ogled obsežen del etnografskih zbirk vsakovrstnih predmetov, zbirk, ki se oblikujejo že skoraj dvesto let. Mednje je hkrati rahločutno vpleteno tudi bogastvo nesnovne dediščine, glasba, živa beseda, živa slika – etnografski filmi itd. Razstava *Jaz, mi in drugi* pa gre v svoji inovativnosti še dosti dlje.

Ta razstava prinaša v slovenski prostor nekaj popolnoma novega. Snovalci so si zadali ambiciozno humanistično nalogo: zajeti bitje in žitje našega naroda in njegovih sopotnikov v zgoščeno pripoved, ki izhaja iz enega in vseh neponovljivih človeških bitij, vsakega s svojim lastnim enkratnim kozmosom. Človek pa je tudi socialno bitje, čigar primarna potreba je pripadati (biti varen znotraj znanega). Ker se vse stalno spreminja, je iskanje in potrjevanje pripadnosti tudi nikoli zaključen proces, nemir, ki je vgrajen v bivanje, stalen napor, ki pa je tudi vir odmerkom zadovoljstva, veselja in sreče. Zato so v SEM v samo jedro svoje nove razstave postavili obiskovalce in jih prijazno povabili, da občutijo svojo pripadnost in se vprašajo o njej. Povabljeni so, da dejavno sodelujejo – da se ves čas sprašujejo, raziskujejo svoje občutke, komentirajo – o sebi, svojem okolju, svojih vzgibih, družini, skupnosti. Razstava jih skuša zaplesti v živahen dialog – jih čustveno in intelektualno spodbuditi, da bodo po tej izkušnji globlje razumeli marsikakšen svoj vzgib in vzgibe svoje okolice.

Razstava *Jaz, mi in drugi* je razdeljena na sedem zaokroženih enot, ki se širijo od človeka kot posameznika prek primarne družine, domačega kraja in občasnega pogleda v druge kraje, pa še naprej od umeščenosti v svoj matični narod in državo do stika s širnim svetom in tujimi ljudmi. Na koncu je še eno potovanje – v samega sebe (podlaga je literarna predloga – roman Jožeta Dularja *Pot enega*).

Dinamična postavitev suvereno obvladuje trirazsežni prostor, v katerem se izmenjujejo simbolno stilizirani ambientni in vitrine s konkretnimi predmeti. Navdušuje množica izjemno privlačnega slikovnega gradiva, v čistih kvadratnih podobah. Kot že na razstavi z zbirkami avtentičnih predmetov, sta tudi na to, v ospredju katere je človek, enakovredno vključena film in zvok, na ravni dokumentarnega filmskega gradiva (zapis o življenjskih zgodbah in dejavnostih konkretnih ljudi nekoč in danes) in zvočnih kulis. Skozi analogije in asociacije – barve, rast drevesa, kapljo v morju – avtorji nagovarjajo današnjo publiko, vzgojeno v svetu podob. Obenem tudi dobro izkoriščajo možnosti sodobne tehnologije, večplastnost pa poleg razstavne predstavitve zagotavljajo z njo neločljivo integrirani drugi elementi, spremljajoča živa beseda, delavnice, predavanja in podobno.

V zadnjih dveh desetletjih smo priča živahnemu razvoju muzejev, ki danes predstavljajo žarišča oživljanja mestnih središč, postajajo živahni kraji srečevanja in zблиževanja. SEM se tega zaveda in s svojo zadnjo razstavo želi na različnih ravneh delovati izrazito povezujoče. Pri opravljanju javne službe želi služiti kulturni različnosti obiskovalcev. Posebna pozornost je usmerjena k družinam, ustvarjalkam skupnih medgeneracijskih spominov. Vse pa se začne pri posamezniku. Individualnost in samozadostnost sta marsikdaj pripeljali do odtujenosti in osamljenosti, do getoizacije posameznih skupin prebivalstva. Ena izmed poti za reševanje teh težav je oblikovanje stabilnejše in strpnejše skupnosti.

V središču pripovedi, v muzejskem jeziku in slikovnih utrinkih, je seveda slovenska družba, naše nekdanje in sedanje vrednote in izkušnje. Zraven pa se vrstijo tudi utrinki iz življenja in delovanja ljudi iz drugih kulturnih okolij in časov in skupaj posrečeno pripovedujejo o mnogih razlikah, pa tudi o bistvenih momentih posameznika in človeštva, ki so enaki ne glede na to, kje in kdaj smo rojeni. Avtorjem razstave dobro uspeva ozavestiti povezave na koordinatnem sistemu bivanja – vsi ljudje smo povezani v času in prostoru – ne samo linearno, ampak večdimenzionalno. Nova stalna razstava SEM dokazuje, da je danes, ko se govori o krizi knjige, ena od možnosti, s katero se da dotakniti slehernika, da se ozre k sebi, svojemu ravnanju, k bistvu, lahko tudi skrbno zamišljena muzejska razstava.

Ker se pogumno in naravnost loteva eksistencialnih vprašanj človeka in človeštva – tako Slovencev kot bratov in sester po svetu, danes in v preteklosti, je nova razstava SEM trajno relevantna. Posebej je aktualna v današnjem globalnem svetu, ko zaznavamo hud padec vrednot. Spodbuja osebni in družbeni razvoj razmišljanja in ravnanj v civilizacijski smeri proti večji spoštljivosti, strpnosti in sodelovanju med ljudmi in v razmerju do narave. Snovalci so se lotili izjemno zahtevne naloge in so jo izvrstno izpeljali. V poplavi skrajno popreproščene razstavne industrije, ki se je dotaknila tudi Slovenije, imamo zdaj na voljo v SEM izbrano, prefinjeno ter hkrati odločno in jasno zgrajeno razstavo, ki obiskovalcev ne podcenjuje, ampak jim izvablja misli in čustva, ki jih notranje nedvomno bogatijo.

Maja Lozar Štamcar

(Vse foto: Dokumentacija SEM)